

Bulletin european

Anul VIII, N. 76

Februarie 1981

Noi Tracii

Fondator: Prof. Dr. Josif Constantin Drăgan

DESPRE ROLUL DACISMELOR IN LIMBA ROMANA

Ion Moise

După *Istoria limbii române* (Vol. II, București, 1969) sunt considerate dacisme următoarele cuvinte: *abeș, abure, amurg, argea, aș(i), baci, balaur, balegă, baltă, bară, bască, barză, băl (bălan, bălaș), bâlc, bâr, boreasă, brad, brâu, brusture, bucura, bunget, burduf, buză, căciulă, căpută, cătun, ceafă, cioară, cioc, ciucă, ciump, ciupi, coacăză, codru, colibă, copac, copil, cruța, curma, curpen, cursă, daș, dărâma, droaie, druete, fărâmă, fluier, gard, gardină, gata, gălbează, ghimpe, ghioagă, ghionoaie, ghiuj, gogă, grapă, gresie, groapă, grumaz, grunz, gușă, hameș, hütutui, jumătate, lehăi, lete, leurdă, mal, mare, mazăre, măgar, măgură, mărar, mărat, mătură, mire, mânz, moș, mugure, murg, mucoi. (mășcoi), năpârcă, noian, păstaie, pârâu, pupăză, pururea, rață, rânză, scăpăra, scrum, scule, searbăd, sâmbure, spânz, spârc, spuză, sterp, sterpede, strungă, șale, șopârlă, șut, știră, țarc, țeapă, urdă, vatră, vătui, viezure, zară, zgardă, zgăria.*

Zece dacisme (*bucura, buză, căciulă, ceafă, codru, copac, copil, gard, gata, moș*) fac parte din fondul principal al limbii române, adică din acel nucleu esențial al lexicului, care cuprinde termenii cei mai frecvenți în vorbire, care constituie baza derivării, compunerii și frazeologiei. Asemenea cuvinte au derivate lexicale (*copil - copilă, copilaș, copiliță, copilărie, copilări., copilăros*) și frazeologie (*de mic copil, copil de școală, a ajunge în mîntea copiilor, copil de casă, copil de trupă, copil legitim, copil din țori, unde și-a înțărcat dracul copiii* etc.)

O mulțime de dacisme au pătruns în folclor devenind cuvinte - temă. Dintre acestea cităm: *brad, codru, copil, gard, mal, măgură, mire, moș, murg, vatră* etc. În folclorul pastoral și-au găsit remarcabile valențe poetice termenii *baci, brâu, bâr, brânză, burduf, căciulă, codru, fluier, măgură, strungă, urdă* etc.

Spațiul redus nu ne permite decât câteva citate: *Codre nu te lăuda Că ții frunza și iarba; Ridică-te negură Colo sus pe măgură; Zi-i bade cu fluiera Că ți-oi coase cămeșa. Zi-i, bade, cu fluieru Că ți-oi coase cheptaru; Bună-i brânza din burduf, Buf, ciobane, buf, Dar mai bună-i din găleată, Buf, ciobane, o dată*).

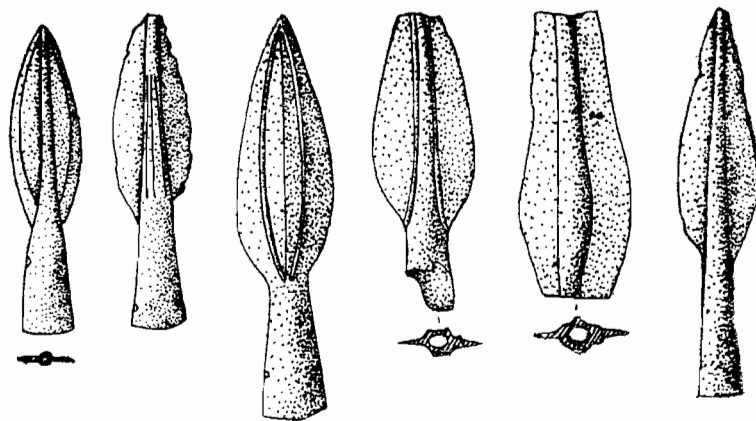
Multe dacisme cu funcție de entopice, adică termeni geografici populari (*baltă, bunget, cătun, cioc, codru, groapă, gușă, mal, măgură, pârâu, strungă, vatră*) stau la baza multor toponime. Întâlnim astfel nume ca: *Balta Albă, Balta Sărată; Bungetul; Pe Cioc, Cioaca, Codrul, Codrii Cosminului; Groapa, Groapele, Groapa; Pe sub Guși, Gușa; Malul Mare, Malul Mic, Malul cu Flori; Măgura, Măgurila, Măgurele, Măguricea, Măgurița, Măgurețul, Măgurișul; Pârâul Rece, Intre Pârâuă, Pe Pârâu; Strunga, Strunga Mică; Vatra Dornei, Vatra Moldoviței* etc., etc.

Cuvintele din tezaurul autohton au pătruns și în antroponimia românească. Cel mai cunoscut, mai frecvent și mai productiv este *Bucur*, care se folosește atât ca prenume (*Bucur, Bucura, Bucurel*) cât și ca nume (*Bucur, Bucurel, Bucurescu, Bucu, Bucurenciu, Bucuroiu* etc.). De la acest antroponim s-a format numele capitalei noastre cu sufixul de nume de grup *-ești, București* fiind urmașii lui *Bucur*.

Ca prenume de origine dacică se mai folosesc *Codruț* și *Mugur*.

Dintre numele de origine dacică cităm pe cele mai frecvente: *Baciu, Baltă, Barză, Bălan, Bălașa, Brad, Brânză, Buză, Căciulă, Cioară, Cioc, Copil, Gușă, Moș, Mărar* etc. Dacă la acești termeni de bază adăugăm derivatele (*Băcioiu, Bacea, Băcea, Băciu, Băcica, Băcilă, Baciu* etc., etc.) atunci antroponimele de origine dacică ajung de ordinul sutelor.

În concluzie, se poate afirma că dacismele îndeplinesc în limba română toate funcțiile posibile pe care le îndeplinesc cuvintele de bază ale unei limbi, că ele se remarcă prin multifuncționalitate și expresivitate.

PERMANENȚE MULTIMILENARE

Gabriel Iosif Chiuzbaian

“*Patria* - spunea Barbu Delavrancea - *nu e pământul pe care trăim din întâmplare, ci e pământul plămădit cu sângele și întărit cu oasele naintașilor noștri*”. Poate mai mult ca oricând, în aceste zile, cuvintele narelui jurist și om de cultură își dovedesc viabilitatea, definind pulsul ării și destinul acestui neam atât de încercat, dar niciodată înfrânt de-a unghiul multimilenarei sale existențe.

Este știut că identitatea și destinul unui popor se alcătuiesc din valorile sale fundamentale pe care timpul le cerne și le sedimentează. Numai ele întăresc sentimentul duratei, încrederea în permanențe, izvorînd organic din ființa adâncă a neamului. Dealtfel, fiecare popor își are un fond al său de permanențe care izvorăsc din adâncă fântână a trecutului. Jnii și-au consumat această durată, aiurea, dar noi, Românii, urmași ai Traco-Geto-Dacilor, aici, pe aceste meleaguri. Vitalitatea, rezistența și voința noastră de afirmare au fost așa de puternice, încât am reușit să lăinuim și să ne prezentăm lumii, printr-o miraculoasă istorie, o civilizație și o cultură (inclusiv juridică) care sunt departe de a fi atât de puțin importante în contextul spiritualității universale, pe cât se străduiesc să o acrediteze unii și nu arareori cu înrăită vehemență. Iată de ce este necesar să vorbim de permanențele multimilenare ale acestei spiritualități, inclusiv le ideea de stat și de drept la Traco-Geto-Daci, la aniversarea celor 2050 de ani, când istoria, mai mult ca oricând obligă la răspunsuri ce urcă din dăncuri, dârze și pilduitoare. Și când vorbim de ideea de stat și drept trebuie să ne gândim mai întâi la istoria statului și dreptului, știința care a părut în momentul în care istoria și-a schimbat caracterul când din narativă a devenit critică, în momentul în care poporul a ajuns la vârsta maturității sale și nu se mai mulțumește să venereze vitejia strămoșească, ci aută să scoată din aceste virtuți o rezultantă, să înțeleagă din ideile recutului rațiunea existenței sale de azi, cât și perspectiva zilei de mâine.

În acest sens, un apreciat istoric al dreptului român *Ion Peretz*, firma pe bună dreptate: “*Atunci când un popor, demn, conștient de sine, le valoarea sa etnică și culturală, își întoarce privirile spre trecut, cerând trăbunilor inspirația purtării sale, atunci în această cercetare se schimbă viritul istoriei, și se naște istoria critică, care caută să rezolve această problemă de căpetenie; și împreună cu ea se naște un cortegiu de științe jutătoare și toate laolaltă cercetează, dibuiesc, ispitesc secretele trecutului,*

lărgesc tot mai mult cercul cunoștințelor lor, sporesc mărirea poporului, gonind întunericul neștiinței prin lumina adevărului și slăbiciunea îndoielii prin tăria conștiinței de sine”.

Chiar din spusele autorului citat rezultă că studiul istoriei statului și dreptului român are două efecte principale, unul imediat și anume: ruperea vălului de ignoranță care acoperă vechile norme juridice ale poporului nostru și altul indirect: adâncirea și creșterea sentimentului de patriotism care născut prin atâtea jertfe făcute în numele său, constituie un combustibil inepuizabil ce garantează împlinirile de azi și de mâine ale poporului. Este firesc pentru că prin acest studiu, poporul român dobândește nu numai conștiința vechilor norme juridice, dar ca și prin studiul istoriei asistă la lupta multimilenară a străbunilor pentru păstrarea ființei naționale, pentru libertate și independență, valori de preț, cucerite treaptă cu treaptă, datorită unor calități de excepție și anume: vitejia, înțelepciunea și de ce să n-o spunem, toleranța proverbială a oamenilor acestui pământ Geto-Dacii făceau parte din marea familie a Tracilor care, cu patru milenii în urmă erau răspândiți pe întinse teritorii ale Europei. *“Este vorba de un popor - arată Nicolae Iorga - care prin strămoșii săi are rădăcini de patru ori milenare: aceasta este mândria și aceasta este puterea noastră”.* Ei au fost predecesori și contemporani cu marile civilizații ale antichității: cu Asiro-Caldeenii, cu Egiptenii, cu Grecii, cu Perșii, cu Romanii și cu toată că asupra lor s-au revărsat luminile acestora, ei înșiși au revărsat lumini și au contribuit la formarea culturii și civilizației europene. Se poate deci vorbi fără ezitare de o civilizație antică traco-greco-romană. Semnificative sunt în acest sens cuvintele lui Vasile Pârvan: *“Geto-Dacii, stăpânitori marelui drum de civilizație al Dunării, de la început, urmăreau o politică lor și alcătuiau un stat bine încheșat, care cu toate invaziile străine și disensiunile interne, se menținea pe același întins teritoriu, la Dunărea de jos, și oferea Grecilor și Romanilor, o consistență spirituală superioară și foarte caracteristică, pe care lumea antică a însemnat-o cu mirare și admirație, făcând din Geți un popor fabulos, prin vitejie, înțelepciune și spiritul lui de dreptate”.* Referindu-se la statul dac, același autor afirmă: *“Mai întâi Dacia era un mare regat cu bază etnică perfect omogenă, cu tradiții istorice seculare, cu structură social-economică bine definită”.*

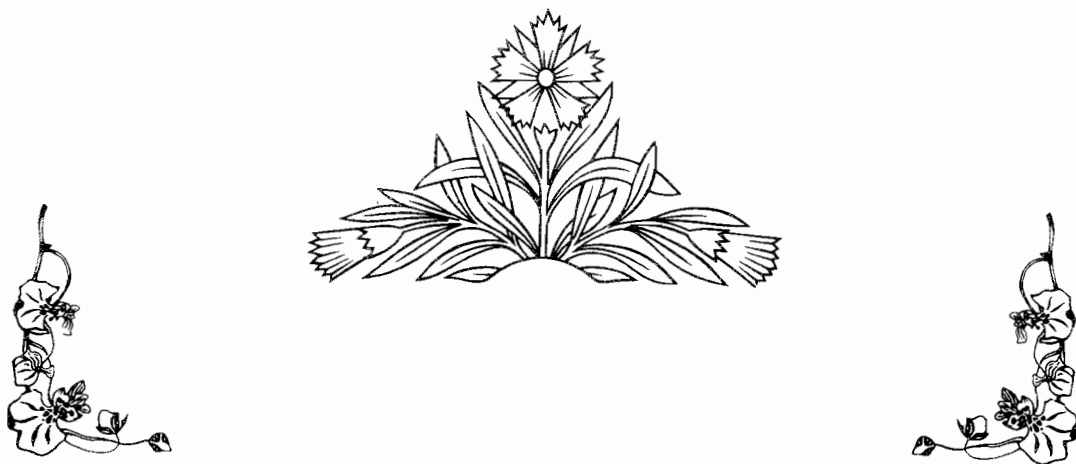
Incepând din a doua jumătate a secolului al II-lea î.e.n., bogata moștenire de creație materială și spirituală a strămoșilor noștri a cunoscut o deosebită înflorire, ceea ce a dus la dezvoltarea elementelor de organizare statală. Dar chiar înainte de această perioadă, puterea Geto-Dacilor se manifestă în cadrul unor formațiuni unional tribale vaste și bine încheșate cum a fost cea de sub domnia lui *Dromichete*. Acest rege basileu a pus temelia unei tradiții de afirmare a Geto-Dacilor, continuată în mod strălucit de *Burebista* și *Decebal*. Sunt cunoscute confruntările cu *Dromichete* cu *Agatocles* și apoi cu tatăl acestuia *Lisimah* și înțelepciunea de care a dat dovadă dinastul geto-dac și care i-a adus faima în lumea antică. Scriitorii antici au văzut în el întruchiparea Geto-Dacului, la care omnia se împleteau în mod fericit cu rațiunea și înțelepciunea. Paralel cu generalizarea

elementelor fundamentale de structură ale civilizației geto-dace și ale economiei, a avut loc procesul de confederare a uniunilor de triburi, cu tendința de a se ajunge la formațiuni mai cuprinzătoare. Astfel, înainte de *Burebista*, au existat puternice formațiuni conduse de: *Dicomes*, *Roles*, *Zyraxes* sau *Cotiso*. Luminoasa personalitate a lui *Burebista* se conturează pe fundalul acestei unități de pe toate teritoriile locuite de Geto-Daci. Opera de unificare s-a realizat printr-un proces bazat pe unitatea etnică, aspecte evidențiate cu pregnanță de simpozioanele de tracologie organizate de *Cenaclul "Titu Maiorescu"*, începând cu vara anului 1974, când de fapt același cenaclu a organizat primul simpozion public de tracologie din România. Centralizarea statului realizată de *Burebista*, începând de prin anul 70 î.e.n. a determinat ca teritoriul vechilor formațiuni să devină tot mai pronunțat un teritoriu statal, iar principalele uniuni de triburi să se transforme în veritabile unități administrative în cadrul noului organism politic. Transformările intervenite sunt sugerate în mod grăitor și de emisiunile monetare de pe teritoriile respective. Forța publică, la dispoziția conducătorilor militari reprezintă un alt element grăitor ce caracterizează trecerea la stat. Să nu uităm că *Burebista*, potrivit mărturiei lui *Strabon* (de care nu avem motive să ne îndoim) avea o armată de 200.000 de oșteni, conducătorul suprem al acestei oștiri fiind regele sau viceregele. În fruntea marilor unități se aflau nobilii (*tarabostes*) iar subunitățile erau conduse de cavaleri (*comati*). Forța militară a statului dac centralizat din vremea lui *Burebista* este dovedită și de numeroasele războaie victorioase purtate, cât și de descrierea fortificațiilor, făcută de *Dio Chrisostomul* și chiar de *Ovidiu*, care referindu-se la una din cetățile dobrogene afirmă: "*cu greu se poate apropia cineva din pricina întăriturilor*". Recentele descoperiri arheologice confirmă pe deplin textele anticilor. Organizarea puterii în cadrul statului centralizat geto-dac a suferit la rândul său transformări importante. *Burebista* este numit "cel dintâi și cel mai mare dintre regii din Tracia", iar *Strabon* afirmă că în câțiva ani, marele rege a făurit un stat puternic, poporul fiind înălțat prin exerciții, abținere de la vin și ascultare de porunci. Se pare că succesiunea la tron devenise ereditară, însă pe linie agnatică, conform tradițiilor traco-geto-dace; *Burebista* a făcut totuși excepție, întrucât i-a urmat la tron tatălui său. Regele era ajutat de un vicerege, ales de multe ori din rândurile preoțimii. În acest sens trebuie înțeleasă "puterea aproape regească" de care se bucura *Dece-neu*. Mai exista un consiliu format din rudele și prietenii regelui. O importanță deosebită a acordat *Burebista* relațiilor cu vecinii și în special cu Imperiul Roman. Dacă înaintea lui era deja cunoscută instituția solilor, care de regulă erau trimiși însoțiți de cântăreți din citeră: "*pentru a înlănzii sufletele vrăjmașilor*", *Burebista* apelează la serviciile unui diplomat grec, *Acornion*, în vederea tratativelor cu *Pompeius*. Roma simțea de mult marea primejdie ce venea din nord-est. Este interesant de reținut în acest sens că *Lucanus* (contemporan cu *Nero*) în epopeea sa "*Pharsalia*", în care descrie războiul dintre *Caesar* și *Pompeius*, folosește într-un dialog următoarea exclamație: "*feriți-ne, zei cerești, ca, printr-un dezastru care*

i-ar pune în mișcare pe Daci și Geți, Roma să cadă, iar eu să mai rămân teafăr!”.

Societatea geto-dacă de la începutul ultimului veac al vechii ere reclama o personalitate capabilă de a organiza noul stat centralizat, pentru a putea juca un rol de frunte în viața internațională a epocii. O astfel de personalitate a fost *Burebista*. Genialitatea lui constă în a fi știut să se situeze în fruntea neamului său, folosind condițiile interne și externe favorabile unei atari opere și mai cu seamă în capacitatea de a se integra în viața contemporaneității. *Burebista* rămâne în istoria Traco-Geto-Dacilor, deci a Românilor, ca una din personalitățile politice cele mai de seamă.

(va urma)

UN EVENIMENT EDITORIAL IN DOMENIUL TRACOLOGIEI

“Dacia preistorică” de Nicolae Densusianu va fi în curând reeditată (prin reproducerea fotografică a originalului) în Editura Nagard, răspunzând în felul acesta numeroaselor solicitări sosite din partea cititorilor buletinului nostru, a istoricilor, a tuturor celor ce iubesc cultura trecutului cuprinsă în mituri și interpretări populare.

Abonamentele pentru cititorii din România pot fi făcute prin carte postală trimisă pe adresa DRAGANFOND, EDITURA NAGARD, str. ION CREANGĂ 7, 1800 LUGOJ. Plata se va face prin ramburs postal.

PIEPTENELE DE AUR DIN TUMULUS-UL DE LA SOLOHA

Articol reprodus din "Revista Muzeului Ermitaj".

A.P. Manțevici

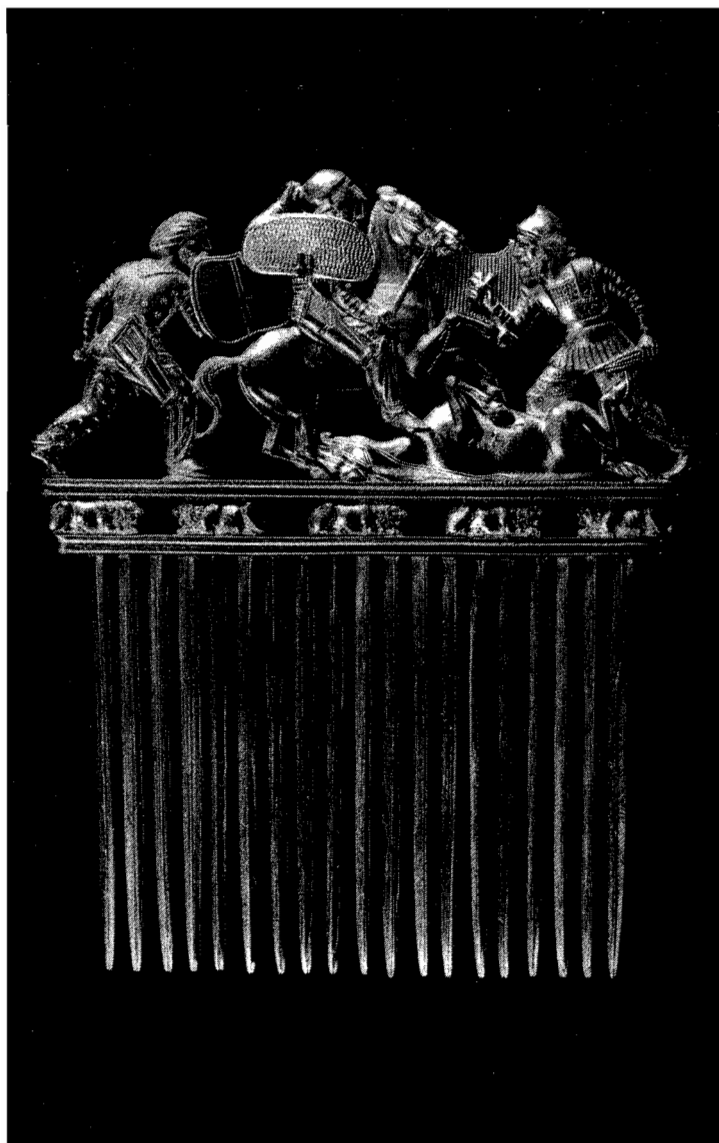
Ermitajul posedă o colecție unică în lume de obiecte vechi de aur găsite în bogatele tumulus-uri regale din stepele de la nordul Mării Negre și care datează din epoca scitică. Unul din cele mai remarcabile obiecte din această colecție este pieptenele ce provine din tumulus-ul Solooha, opera unui mare artist al antichității, care a trăit la sfârșitul sec. V î.e.n.

"Sciții" era numele colectiv dat diferitelor triburi care au locuit, în sec. VII-III î.e.n., pe teritoriul ce se întinde între Dunăre și Don; "Sciți regali" erau numiți locuitorii stepelor de la Niprul de jos. După mărturiile istoricului grec Herodot, Sciții - care credeau că există o viață asemănătoare vieții pământești și după moarte - când își îngropau conducătorii, omorau și înmormântau alături de ei favorita, servitorii, caii și puneau în mormânt obiectele de gospodărie cele mai prețioase. Mormântul era apoi acoperit cu o movilă de pământ cât mai înaltă cu putință.

Tumulus-ul de la Solooha, care a fost cercetat în 1912-1913, confirmă cele spuse mai sus. Găsim aici decorul funerar intact.

Sub movila care are o înălțime de 18 m, s-a descoperit un mormânt care conținea 5 cai și alături îngrijitorul lor; 6 m mai jos era înmormântat regele și lângă el un tânăr servitor și un rândaș (care era în același timp și paharnic). În jurul regelui erau așezate armele sale, vase cu alimente și băuturi, obiecte de menaj; la dreapta, alături de capul suveranului s-a găsit un pieptene de aur masiv de 12,3 cm înălțime, 10,2 cm lățime, 7 mm grosime, cântărind 294,1 gr. Pieptenele este împodobit cu o compoziție sculptată, plină de mișcare și executată cu multă măiestrie.

Compoziția reprezintă o scenă de bătălie între doi călăreți: în centru, învingătorul pe cal, întovărășit de un luptător pe jos atacă un dușman. Adversarul, al cărui cal rănit e întins la picioarele stăpânului încearcă în zadar să respingă atacul cu sabia scoasă din teacă. Dar înfrângerea este iminentă; călărețul își îndreaptă lancea contra adversarului care, ca să parăzeze loviturile, se apără cu scutul. Cel de-al treilea personaj, cu sabia în mână, caută să-l ajute pe călăreț. Costumul, coiful și armurile războinici-

cilor ne arată care era aspectul exterior al “barbarilor” (așa numeau Grecii triburile vecine din nord și răsărit, care aveau o cultură diferită de a lor și vorbeau o limbă pe care ei n-o înțelegeau).

Trăsăturile lor caracteristice erau: părul și barba lungă și costumele compuse dintr-o cămașă și un pantalon bufant. Învingătorul avea peste cămașă un caftan de blană fără mâneci.

Călăreții purtau platoșă în loc de caftan. Platoșa învingătorului are solzi (probabil din metal); cea a învinsului este netedă (probabil din piele) și are doar un plastron cu solzi.

Războinicii au încălțăminte suplă legată cu curele. Veșmintele lor sunt împodobite cu discuri mici și cu cruciulițe. Pe spate și pe pantaloni se văd niște dungii netede, iar altele împodobite cu cruciulițe și alte mici ornamente.

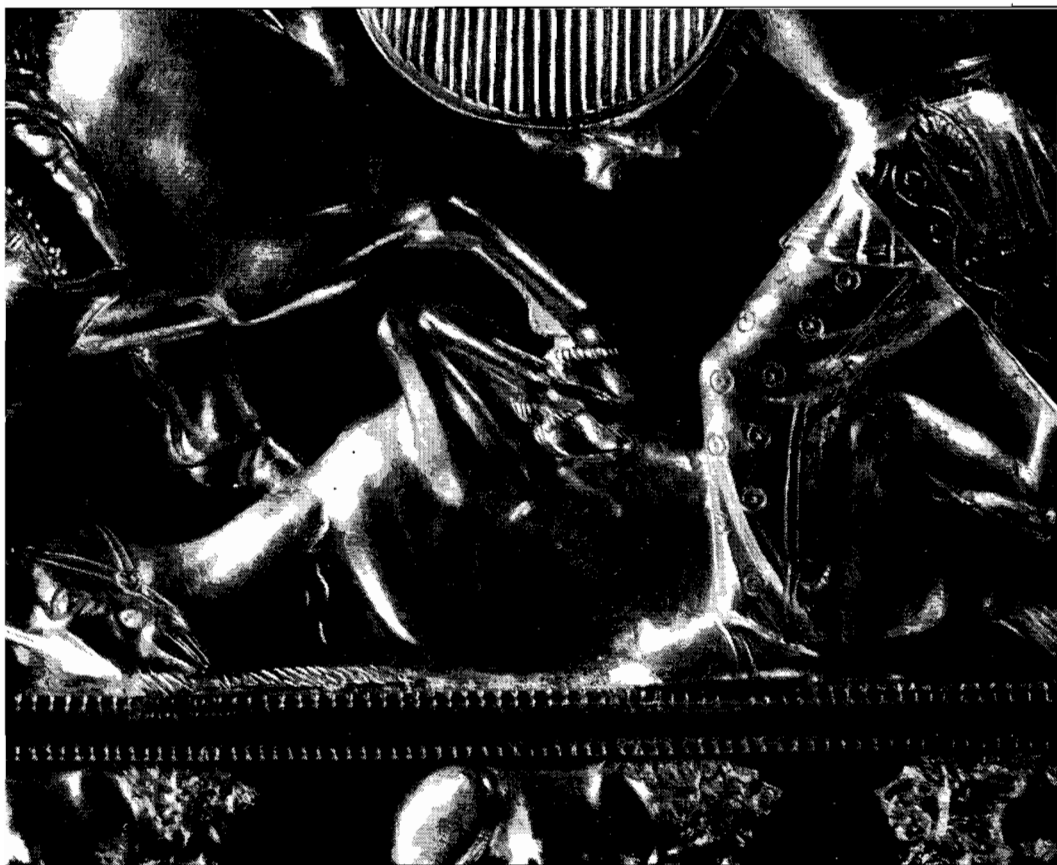
Armele principale ale războinicilor învingători sunt arcurile și săgețile, ce se găsesc într-o teacă ("gorytos" în terminologia lui Herodot) prinsă a centură, și scuturile de diferite forme. Pe cap poartă căști: cea a învingătorului este corintică, cea a călărețului învins macedoneană. Scutul celui învins, în formă de lună ("pelta") este de origine tracă. Armamentul învingătorului este completat de cnemide (jambiere) și de o lance.

Autorul compoziției se dovedește un artist de mare finețe în reproducerea atât de vie a patetismului bătăliei. Conformându-se tradiției artistice a epocii arhaice, pedestrașul seamănă foarte bine cu învingătorul, cu excepția câtorva detalii.

Atacul impetuos al învingătorului este subliniat și prin faptul că leul se întors spre ei: acest leu stă întins între două perechi simetrice de lei.

În același timp, friza leilor are un caracter pur ornamental, ca să atenueze contrastul creat de trecerea de la liniile monotone ale dinților pieptenului la dinamismul scenei de bătălie. Războinicii, caii, leii, precum și armele și hățurile au fost cizelate separat și apoi sudate. Părul, ochii, desenul hainelor, chiar și teaca învinsului împodobită cu un cap de mistreț au fost retușate cu un ac.

Piepteni cu aceeași formă, dar mai simpli și de mai mică valoare au fost găsiți în sec. V-IV în alte tumulus-uri în regiunea de la nordul Mării Negre.

Pieptenele care provine din tumulus-ul Soloha, ca și vasele de la Voronej, Certomlâc, Koul-Oba și alte obiecte care reprezintă scene din viața barbarilor - aparțin unui grup aparte de obiecte de artă găsite în tumulus-urile din regiunea septentrională a Mării Negre. Toate sunt executate, în aur sau argint, în stil antic. De aceea se consideră că au fost lucrate de artiști greci la comanda nobilimii scite, în orașul Cherci - fosta Panticapea -, capitala regatului Bosfor. Acest regat reunea administrativ populația orașelor, coloniilor grecești și indigenii din peninsula Cherci și Taman și a ajuns la apogeu în sec. II î.e.n.

Descoperirile făcute în ultimul timp pe teritoriul vechii Tracii și Macedonii (aparținând acum Bulgariei, Greciei de nord și Turciei europene, cu minele lor bogate în aur și argint și cu înalta lor cultură originală, rezultat al unei legături profunde și îndelungate între lumea greacă și barbară) ne dau dreptul să facem următoarea presupunere: aceste două țări, populate odinioară de triburi înrudite prin cultură cu Sciții, sunt locul de proveniență a pieptenelui și a altor obiecte despre care am vorbit mai sus.

STRĂMOȘII

CUVÂNTUL REGELUI TRACO-DACILOR DECEBAL

- E prețul păcii scump! De-aceea,
Cinstiți bătrâni, v-am adunat
Să vă arăt ce vor Romanii
Și prea-ndrăznețul împărat.
Ei au venit nu doar cu gândul
Să ne înfrângă în război!
De Roma vor să ne-alipească!...
Dar, cât eu, Decebal, și voi
Păstrăm în Dacia credința
Că nu primim să fim robiți,
Ne calcă țara cu războaie
Puhoiul de legiuni să știți!
Imi dete rele vești iscoada:
Ei fac la Dunăre un pod!...

Și rodul spicelor ni-l rod!
Să știe seminția dacă
Ce vor Romanii nesătui!...
Traian e drept! Dar nu cu Dacii
Ce nu-i sunt robi, ci cu ai lui!
Când am primit pacea romană
O altă cale nu aveam!...
Curând se va topi zăpada
Și frunza va miji pe ram.
Viteji bătrâni, plecați prin sate
Și spuneți clar porunca mea:
Să vină toți la-mpotrivire -
Și ce va fi, vom mai vedea!

VORBEȘTE TRAIAN, ÎMPĂRATUL ROMEI

-Legiuni temute,
Oastea mea vitează,
Nu-i timp de petreceri,
Dacii se-narmeză!
De când ne durarăm
Tabără la Tapae,
Nu mai au astâmpăr,
Ne sunt prea aproape!
Cu neamuri de-un sânge,
Din munte la mare,
Ei urzesc, în taină
Plan de răzbunare!
Gerul e năpraznic,
Iarna-n loc ne ține;
Până crapă piatra
Pentru ei e bine.
In cetăți și sate
Nimeni nu mai doarme;
Asudă fierarii
Să le facă arme!
Legiuni romane,
Nu-i timp de petreceri,

Nu se coace pâinea
Dacă-ntâi nu seceri!
Nu lucește vinul
In cupe, pe masă,
Până toamna via
Nu este culeasă!
Cât încă dușmanul
Mai are armată,
Voi n-aveți pământul
ce vi-l dau, răsplată!
Al Daciei aur
Cât în Roma nu e,
Impăratul vostru
Nu are statuie!...
Vom începe lupta
Grea la primăvară!...
Sulițele noastre
Să-i ardă, să-i doară!
E viteaz în lupte
Decebal, oșteanul!...
Dar mai brav e altul:
Eu, Traian, Romanul!

DIN NEGURA ACELOR VREMURI

Lungimea ceasului din urmă
Cutremură poporul dac!
E-n flăcări Sarmisegetuza...
Vitejii ei în sânge zac.
Dar lutul nu dă glas durerii
Ci cântecului nesupus!
...Inverșunata încheștare
Se poartă-n codru, mai spre-apus!

O ceată de țărani cu plete
Se-mpotrivesc, și cad pe rând!
Aleargă pedestrirea Romei,
Un singur țel acum având:
Pe Decebal de viu să-l prindă,
Să-l ducă-n lanțuri la-împărat!...

Se apropie de el...Ingheață!...
Viteazul s-a înjunghiat!...

Mai gălgâia izvorul roșu
Când sufletu-i se ridica
Sus, la Zamolxe, ca să ceară
Dreptate pentru țara sa!

Din negura acelor vremuri,
Când primăvara prinde glas,
Se-aude peste-ntreaga țară:
- Sunt Decebal...Eu am rămas
Nebiruit!...Mereu statornic
In vatra veche - și rămân
Cât vor trăi aceste locuri
Și tu, viteaz popor român!

Aurel Câmpeanu

Concepția eroică despre viață și sensurile ei etice

Vasile Vetîșanu

(urmare)

În aproape toate izvoarele antice și moderne este subliniată concepția eroică despre viață a Gëto-Dacilor și puternicul lor patriotism. Gëto-Dacii sunt caracterizați ca un popor războinic, dar nu cuceritor, vitejia lor fiind asociată întotdeauna cu dragostea de patrie și de legile tradiției. Războaiele dese pe care au fost nevoiți să le poarte sunt de apărare, în fața amenințărilor din exterior. Gëto-Dacii nu se temeau de moarte, ceea ce nu înseamnă că exaltau moartea sau o doreau. Ei mureau bucuroși pentru apărarea pământului lor, cum ne mărturisesc textele antice, convinși că-și fac datoria și vor ajunge la profetul lor Zamolxe. Erau profund legați sufletește de locurile în care trăiau. A muri în luptă era pentru ei o binefacere, sacrificiul pentru țară fiind un gest firesc al fiecăruia dintre ei. Vegetius spunea că “zeul războiului s-a născut la Gëto-Daci”, iar Virgiliu îl numea pe Marte “zeul protector al Geților”, admirând eroismul și puterea lor de luptă. Se pare că un rol hotărîtor în concepția eroică despre viață a Gëto-Dacilor l-a avut aceeași doctrină a lui Zamolxe. O mărturie ne aduce un text din Flaviu Iulian, în care împăratul Traian, cuceritorul Daciei, spune: Am fost singurul care am cutezat să atac aceste popoare care locuiesc dincolo de Dunăre. Am subjugat chiar pe acești Geți (adică Daci), cea mai belicoasă națiune din toate neamurile ce au existat vreodată, nu numai prin vârtoșia corpului lor, dar și prin acele maxime ce Zamolxe, care este între dînșii în așa mare venerație, le-a săpat atât de adânc în inimă. Pentru că necrezând că mor, dar că își schimbă numai locuința, merg la moarte mai veseli decât ar merge în orice altă călătorie” (1). Au rămas numeroase indicații istorice și filologice care atestă vitejia legendară a Gëto-Dacilor. Înainte de a porni la luptă ei obișnuiau să se adune în preajma marilor lor fluvii, la Dunăre, și bînd din apa acesteia, jurau că nu se vor întoarce acasă pînă nu vor învinge pe dușmani. Conducătorii lor de seamă, între care Burebista și Decebal, au acordat un loc important eroismului în luptă, fiind cei dintâi care au întărit acest sentiment în rîndul Gëto-Dacilor avînd curajul să-și pună capăt vieții, decât să cadă în mâinile dușmanilor.

Concepția eroică despre viață a Geto-Dacilor își are originea și în atitudinile lor față de actele și momentele fundamentale ale existenței, cum ar fi nașterea și moartea. Tot Herodot comentează felul deosebit în care era primit la Traci noul născut de către cei din jurul său. “Rudele de aproape, scrie Herodot, se strâng împrejurul copilului de curând născut, și acolo plâng (...) de relele care are să îndure, stând de vorbă despre ticăloșiile și nenorocirile omenești; din contra, punând răposaii lor în pământ, se înveslesc și fac sărbătoare, gândind de câte rele aceștia au scăpat, și socotindu-i asediați în deplină fericire”. O urmă a acestei credințe s-a păstrat până astăzi în cântecele de la priveghi, în unele zone ale țării ca Vrancea, Munții Apuseni, Mehedinți, și în alte părți (2). Eminescu a acordat și el un loc deosebit motivelor fundamentale din cultura geto-dacă (3).

Datorită eroismului său, Burebista a fost considerat mereu un pericol în fața expansiunilor plănuite de către cezarii romani. Decebal, asemuit de către Daci, după părerea lui Iordanes, cu un semizeu, a înfruntat tendințele cuceritoare de anexiuni teritoriale ale celui mai puternic imperiu al vremurilor, cel roman. Eroismul Geto-Dacilor a rămas gravat pe Columna lui Traian, simbol al vitejiei unui popor și al patriotismului său adânc.

Un loc deosebit acordă Geto-Dacii valorilor morale în cadrul comunității lor sau în legăturile directe cu popoarele din jur (4). Există la ei puternic dezvoltat spiritul dreptății și adevărului, motiv pentru care Herodot îi numește “cei mai dreپți dintre Traci”. Oamenii animați de spiritul dreptății se bucurau de o apreciere deosebită. Tradițiile de viață geto-dace pun accent pe ideea desăvârșirii morale și altruismului în relațiile de ordin social. Fapta bună și dorința de a face bine erau colective și căpătau un statut civic. Toate acestea duceau la formarea unor caractere puternice și dârze, dând vieții sociale de grup o solidaritate admirată chiar de către străini.

Geto-Dacii prețuiau viața de aici și căutau s-o facă cât mai demnă și mai folositoare pentru toți din jur. Nu întâlnim la ei disprețul față de lucrurile acestei lumi, nici ascetismul ori închistarea individuală. Bucuriile lor erau colective sau individuale, având loc în cadrul sărbătorilor ce se desfășurau în mijlocul naturii, în preajma văilor și munților. “Dacii trăiesc nedezlipiți de munți”, spune I. Annaeus Florus. Dintre valorile morale care s-au impus în felul de viață al Geto-Dacilor pot fi amintite simplitatea, modestia, optimismul, simțul măsurii, bunacuviința, înțelepciunea și altele, care au însoțit multe din acțiunile lor pe plan social.

Aceste valori morale ar putea fi urmărite în felul de a gândi al Geto-Dacilor mai precis în sfera unei etici active, transpusă în fapte de viață, prin care statul dac s-a consolidat de fiecare dată. Forța morală a acestui stat era deosebit de puternică, ocupând un loc principal în desfășurarea și organizarea treburilor obștești. Existența eroică de care au dat dovadă Geto-Dacii în fața numeroaselor încercări la care au fost supuși, atunci când Romanii au pornit la cucerirea Daciei, își are o explicație și în influența pe care au exercitat-o valorile morale asupra lor.

Când s-a realizat “sinteza daco-romană” (5), într-un continuu proces de adaptare și asimilare, valorile morale ale autohtonilor s-au impus, adăugându-se la noile norme de viață socială, cerute de cuceritori. Romanii aveau un puternic simț al realității, izvorât probabil din acel spirit practic; impus de organizarea lor politică și juridică, dar acesta s-a altoit pe trunchiul viguros al vieții morale geto-dace, în care domina ideea dreptății și a respectului celuilalt, a prețuirii individualității umane, după faptele și calitățile acesteia.

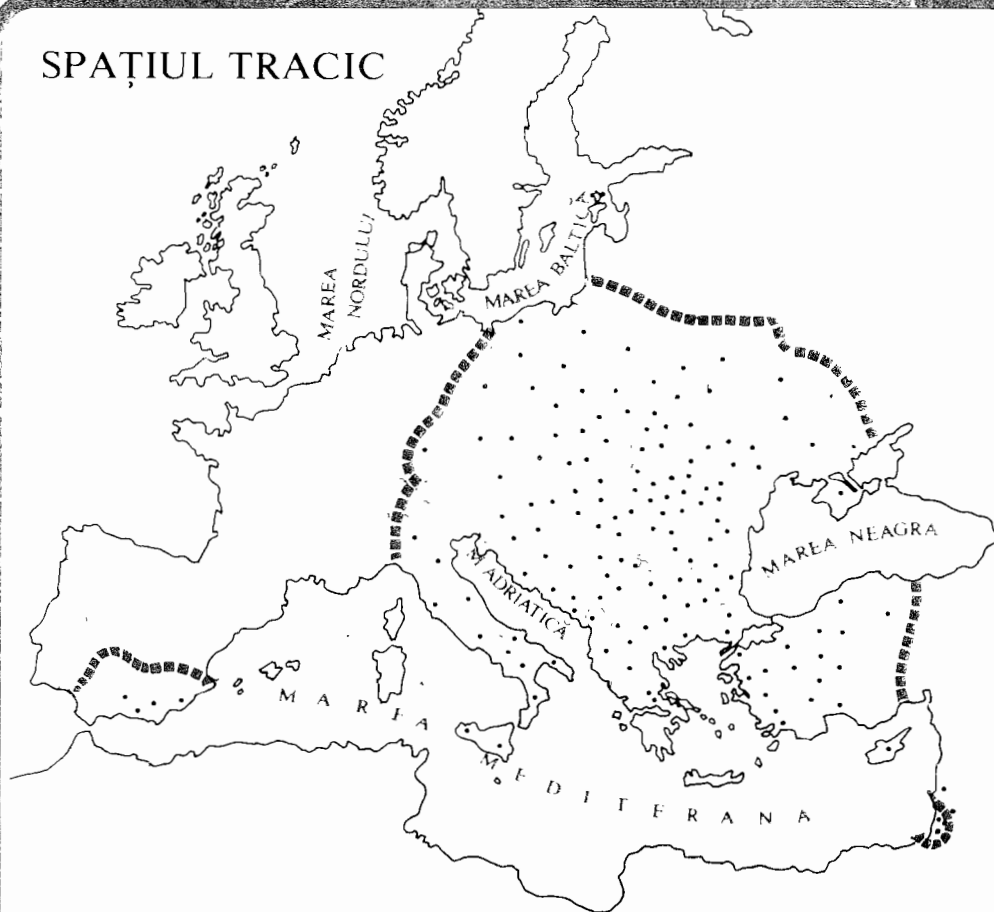
Trăsătura esențială a concepției despre lume și viață a Geto-Dacilor este aceea de a fi atotcuprinzătoare, situându-se într-un plan al totalității, în care problemele naturii, ale vieții sociale și destinul uman își găsesc o explicație de sine stătătoare. Elementele fundamentale ale acestei concepții se manifestă printr-o originalitate și o evoluție specifică în raport cu ideile altor culturi și civilizații pe plan european pe care le-a influențat în mod pozitiv.

Creația materială și spirituală a Geto-Dacilor se adaugă astfel la marile valori ale umanității, atât prin vechimea și permanența ei în timp, cât și prin idealurile umanitare și de progres pe care le conține și le-a promovat.

NOTE

1. Cf. C. Tocilescu, *Dacia înainte de Romani*, București, 1880, p. 704.
2. Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor*, vol. I. Editura Științifică, București, 1974, p. 74.
3. In creațiile sale poetice ca: “Rugăciunea unui dac”, *Mureșeanu*, Eminescu este atras de maginea “Daciei vechi”, unde vede a “zeilor-împărăție”, și “sufletele mari viteje”. Evocă deea “Nemuririi” transpusă în creația poporană despre “tinerețe fără bătrânețe, și viață fără de moarte”, sau figura lui Zamolxe, “sămânță de lumină”, în fine, concepe și o piesă de teatru, cu titlul: “Decebal” .cf. G. Călinescu, *Opere*, 12, E.P.L. București, 1960, p. 61.
4. Demnă de reținut este mărturia lui Strabon (63 î.e.n. - 21 e.n.), care se referă la spiritul de solidaritate al Geto-Dacilor din vremea lui Burebista. Acesta din urmă, scrie Strabon, “a ajuns să fie temut și de Romani... Spre a ține în ascultare poporul el și-a luat ajutor pe Deceneu...care rătăcise multă vreme prin Egipt, învățând acolo unele semne de prorocire mulțumită căreia susținea că tâlmăcește voința zeilor. Ca o dovadă pentru ascultarea ce i-o făceau Geții este și faptul că ei s-au lăsat înduplecați să taie vița de vie și să trăiască fără vin”. Cf. Marin Popescu Spineni, *România în izvoare geografice și cartografice*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 22. Valorile morale ale Geto-Dacilor trebuiesc cuse în legătură și cu felul lor de viață în care un loc de seamă îl ocupa dragostea de pământ. Căci, “spre deosebire de alți barbari, pe Geto-Daci îi întâlnim chiar de la apariția lor în istorie, lipiți cu totul de solul în care viețuiau. Ei nu erau ca ceilalți barbari, oameni care să trăiască din jaf și prădăciuni. Fjind un popor sedentar, fixat de pământul pe care-l cultivau, chiar dacă pentru moment erau uneori siliți să-l părăsească, ei teveneau, căci o legătură intimă și indisolubilă era între ei și țarina lor”. G. Popa-Lisseanu, *Continuitatea Românilor în Dacia*. Dovezi nouă, “Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice, Seria III, București, 1941, p. 15.
5. Cf. C. Daicoviciu, *La probleme de la continuité en Dacie*, în “Revue de Transilvanie”, VI, p. 14.

SPAȚIUL TRACIC

Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume,
după cel al Indienilor (Herodot)

<i>Ion Moise: Despre rolul dacismelor în limba română</i>	1
<i>Gabriel Iosif Chiuzbăian: Permanențe multimilenare</i>	3
<i>A.P. Mantevici: Pieptenele de aur din tumulus-ul de la Soloha</i>	7
<i>Aurel Câmpeanu: Strămoșii</i>	11
<i>Vasile Vetîșanu: Filosofia Geto-Dacilor (Concepția eroică despre viață și sensurile ei etice)</i>	13

NOI TRACII

Redactia: Via Larga 11, Milano

Direttore responsabile: Sabino d'Acunto
Direz. Foro Traiano 1/A Roma - Reg. Trib. Roma n. 17282 del 31.5.78
Rivista mensile - Spedizione in abbonamento postale gruppo terzo (70%)
Centro stampa B.G. Via larga 11 Milano